

Als inzet niet gezien wordt

Door inzet breng je voor jezelf in beeld dat je er toe doet. Je hebt de ander nodig om een aangenaam leven te leiden. Want als de ander je niet ziet, dan besta je in feite niet. Dat je inzet gezien wordt, is dus een kwestie van leven en dood.

Op school en in het gezin is veel winst te behalen als we meer moeite doen de inzet van pubers – die er altijd is – meer aandacht te geven. En omgekeerd, dat we proberen het gebrek aan inzet – dat er ook altijd is – niet steeds op de voorgrond te plaatsen.

René Girard, Frans filosoof, omschreef de mens als meest mime-tisch wezen van alle soorten. We bootsen voortdurend na (mimen), in een zoektocht naar verbondenheid. De nabootsing van anderen is in de eerste maanden van de opvoeding al een belangrijke leidraad. Hoe gek zijn de bekken die we trekken om een glimlach van het kind te mogen ontvangen? De glimlach van een kind doet je beseffen dat je leeft... Mensen zijn de hele dag bezig om door inzet in beeld te komen bij betekenisvolle anderen. We doen de afwas, zetten de wekker, leveren goed werk, leren voor school, helpen onze broers en zussen, harken de tuin, zetten de radio zachter als de ramen openstaan, doen de deur open als de postbode aanbelt, parkeren onze wagen niet op het fietspad... Waarom? Omdat we dolgraag willen geven. Geven maakt immers dolgelukkig, ook omdat doen geven doet geven.

De theorie van Iván Böszörményi-Nagy, Hongaars psychiater, leert ons echter dat geven zonder ontvangen – als doet geven dus uitblijft - zorgt voor een disbalans op de weegschaal van geven en ontvangen. Dat geldt voor horizontale relaties – vriendschappen gaan stuk als geven niet gezien wordt, maar vooral ook voor verticale relaties. De disbalans in verticale relaties zorgt voor veel grotere problemen, omdat deze relaties niet verbroken kunnen worden als het geven niet meer gezien wordt. Je ouders blijven altijd je ouders en de oplossing ligt niet in een mailtje met de tekst: 'Beste Hans, omdat je opnieuw mijn verjaardag vergeet, zeg ik onze vriendschap op. Theol!'. Als in verticale relaties het geven niet gezien wordt, en de kans ontnomen wordt om je bestaan te bevestigen, ontstaat destructief gedrag. Het geven wordt vervangen door beschadigend gedrag in de breedste zin van het woord. Om de simpele reden dat je dan in ieder geval weer gezien wordt. En dus bestaat...

Parentificatie

Een heel bijzondere vorm van inzet in verticale relaties noemt Nagy in zijn contextuele visie parentificatie. Kinderen zetten in dat geval hun eigen ontwikkelingstaken (tijdelijk) opzij, om te kunnen geven aan hun ouders die – vaak onbewust – een zorgvraag neerleggen. Het kind gedraagt zich dan ouder dan het werkelijk is en verleent zo hulp aan zijn ouder(s). Bijvoorbeeld door zijn moeder financi-

eel advies te geven na een scheiding. Ook zie je dat het kind inzet pleegt door juist klein te blijven. Ze blijven op de middelbare school bijvoorbeeld ver weg van puberaal gedrag en blijven het lieve kind van 12. Soms leidt deze inzet zelfs tot letterlijk klein blijven en zie je dat kinderen in een examenklas nog steeds het lieve brugwuppie van weleer lijken. Deze kinderen blijven ondanks hun leeftijd beschikbaar voor hun ouder(s), bijvoorbeeld door een vervolgstudie dicht bij huis te zoeken terwijl de interesse uitgaat naar een studie in de grote stad. Deze heftige vorm van inzet richting ouders wordt zelden gezien en door onbewuste communicatieve processen leidt deze vorm van inzetnegatie vaak tot grote problemen en wordt er zelfs schuld opgewekt binnen het gezin. Soms kan parentificatie wel leiden tot constructief handelen. Kinderen zijn dan in staat om de zorg voor een ernstig zieke moeder op zich te nemen, maar zoeken naar wegen om ondanks die extra, vaak loodzware, taak ook te blijven zorgen voor zichzelf. Ze tonen inzet voor het gezin, maar blijven zich ook inzetten voor zichzelf om op die manier niet rechtstreekse inzet te tonen voor de familie. Zeker als inzet gezien en gewaardeerd wordt, hoeft parentificatie geen destructieve gevolgen te hebben.

Parentificatie hoeft niet destructief te zijn

Waarom wordt inzet niet gezien?

Er zijn verschillende redenen waarom inzet erkenning in veel gevallen plaatsmaakt voor inzetnegatie. Dat heeft onder andere te maken met vanzelfsprekendheid van inzet. Natuurlijk ga je 's ochtends naar school, logisch dat je aanklopt als je bij de directeur moet komen en uiteraard neem je een tas met spullen mee die op school van pas kunnen komen. De andere kant wordt echter vaker gezien dan de logische kant. De leerling komt drie minuten te laat, opent de deur direct na aankloppen zonder toestemming of vergeet al voor de derde keer het werkboek voor Engels. Een andere reden waarom inzet niet gezien wordt heeft te maken met de context waarin inzet gepleegd wordt. Leerlingen die thuis dag en nacht bezig zijn met de ruzies van ouders, en zich inzetten om de ruzies te sussen, hebben nu eenmaal minder inzetenergie in de context school. Je kunt je inzet maar een keer uitgeven. Op is op. Ook lastig wordt het als inzet als inzet bedoeld is, maar door verwarring als kritiek wordt opgevat. Een leerling die een werkstuk niet volledig inlevert om aan de deadline te voldoen, kan de deadline als belangrijker inzetfactor ingeschat hebben dan de volledigheid van het werkstuk. De docent kan daar, logisch, heel anders over denken. Anders denken is natuurlijk een gegeven van autonomie, maar let wel op dat je door je eigen autonomie te bewaken, de autonomie van de ander ter discussie stelt. Die autonomie slaat ook door in de drang om je gelijk te halen. Denk aan de leerling die volgens de leraar Nederlands 'voor niks deugt' en jaren later

trots het manuscript van zijn eerste boek stuurt aan deze kritische docent. De inzet om te laten zien dat het toch nog goed gekomen is, kan zomaar beantwoord worden met het terugsturen van het manuscript met in rood de kritische wijzigingen op het boek. Zie je wel dat ik gelijk had?

Hoe maak je gebruik van inzeterkenning?

Er zijn meerdere communicatieve technieken die je kunnen helpen bij het erkennen van de altijd aanwezige inzet van de ander. De makkelijkste manier is natuurlijk door het gewoon te vragen in een gesprek met de leerling. Als een leerling negatieve gedragsverandering laat zien, spreek hem dan niet alleen aan met een – uiteraard terechte – corrigerende maatregel, maar geef ook ruimte aan de leerling om over het ontbreken van inzet te praten. Want vanuit de theorie van inzet als levensbehoefte, kun je het ontbreken van inzet vaak ook weer plaatsen als vorm van inzet in een andere context. Niets doen voor de een, is soms (over)geven aan een ander. Een andere methode van inzeterkenning is aandacht besteden aan de bedoeling en het effect van de verzonden boodschappen van leerlingen. Onderzoek naar bedoeling en effect bij communicatie is eigenlijk veel vaker nodig. Onze taal biedt zoveel mogelijkheden om vanuit misverstand tot inzetnegatie te komen, dat we maar beter controleren of onze bedoeling wel overkomt. Het volgende voorbeeld maakt duidelijk hoe makkelijk er een verwarring kan komen, zelfs als het talige van de boodschap, perfect verzorgd is.

Een mentor spreekt de voicemail van een ouder in met de boodschap dat het sinds de laatste ouderavond veel beter gaat. De vader hoort het bericht en is in de veronderstelling dat de leraar later terugbelt om uit te leggen wat er dan zo goed gaat. Intussen wacht de mentor op een telefoontje van de ouder. Hij verbijst zich na drie dagen in een steeds diepere irritatie. 'Doe ik zoveel moeite om ouders op de hoogte te houden van de ontwikkelingen en dan hebben ze zelf niet eens de moeite genomen om mij even terug te bellen!' De vader wacht intussen af: 'Het zal wel niet zo schokkend beter gaan, anders had ik wel meer te horen gekregen.' Het kind zit intussen klem tussen de bedoelingen en effecten van twee volwassenen die allebei hun best doen om te communiceren.

Waar of heb ik gelijk?

Goed communiceren is dus meer dan alleen duidelijke, structurele en grammaticaal correcte zinnen te maken. Het is vooral ook controleren of de boodschap ontvangen is en hoe deze ontvangen is. Je moet daarbij ook bereid zijn om jouw waarheid niet als heilig te ervaren. De oud-leerling die zo lastig was, ondernam een ultieme poging om het goed te doen door zijn eerste boek aan zijn oud-leraar te sturen. De bedoeling was goed. Gelukkig heeft de leerling zijn plek gevonden en hoe raar het ook klinkt, hij wil zijn dankbaarheid tonen door zijn 'tegenstander' van toen gerust te stellen. In plaats daarvan krijgt hij vanuit de visie van die leraar een nieuwe inzetnegatie voor de kiezen. Leuk geprobeerd, jammer van de fouten.

Tot slot is inzet makkelijker te erkennen als je je realiseert dat veel mensen het moeilijk vinden om hun ware ik te tonen, bijvoorbeeld uit schaamte. Ook schaamte is weer een vorm van inzet overigens. Mensen houden onbewust rekening met de omgeving die in feite geen directe rol speelt in een situatie. Wat zal men er wel niet van zeggen als ze merken dat ik niet uitga, omdat mijn ouders willen dat ik de zaak overneem. We zijn helaas te vaak blind voor de inzet van onze leerlingen, ouders, vrienden en collega's. Iedereen die beseft dat het zien van inzet de relatie sterker maakt, zal na het lezen van dit artikel zeker beter leren kijken. Of zoals Kees Schippers het in een gedicht schreef: 'Bij Loosdrecht: als dit Ierland was zou ik beter kijken.' Welkom in Ierland!

(Met dank aan Flor Peeters)

Ivo Mijland is trainer/coach voor Consult Content (www.consult-content.nl). In juni verscheen zijn boek 'Orde Gevraagd' waarin hij schrijft over de positieve beïnvloeding van de groep.

Je collega's

C O L U M N

door Edith de Vries

foto Constant Douwes

Samenwerken. De onderwijsdoelstellingen puilen uit van dit woord. In de praktijk lijkt het mij dat we er nog maar weinig vat op hebben. Je kunt met iemand samenwerken of niet. We weten al vrij snel haarscherp wat we aan iemand hebben of niet. In het beste geval zoeken we de werkring uit waar we goed in functioneren, en zo doen leerlingen dat ook als we ze laten.

Toch zijn er een aantal wetmatigheden die van belang zijn om te weten als het gaat om samenwerken.

Allereerst dat jij de ander nooit kunt veranderen. Je kunt de ander alleen maar tot verandering uitnodigen door zelf te veranderen. Stel dat je collega altijd in een vergadering bij elk voorstel zegt: 'Ja, maar' en dat lokt bij jou uit dat je elke keer gaat argumenteren. Dan kun je de gewoonte daarvan doorbreken door dat niet te doen en recht op de man af te vragen: 'Heb je werkelijk bezwaar?' Pas als dat het geval is, moet je samen op zoek naar andere mogelijkheden en dan moet je ook helemaal loslaten wat jij had gedacht. De ruimte is dan weer open. Loslaten van je eigen gedachten, plannen en voorstellen is ook zoiets. Het is best moeilijk om helemaal met een 'open mind' naar iemand te luisteren. En ook al doet de ander dat niet, jij bent de enige bij wie het wèl kan beginnen.

Het heeft eigenlijk te maken met de vraag of duidelijk is wie op een moment volgt en wie leidt. Bij samenwerken is het vaak helemaal niet duidelijk vastgesteld wie de bijeenkomst 'heeft'. Dus: wie zorgt voor een begin en een einde en bewaakt de kwaliteit? Zeker bij leerlingen die samen moeten werken in een les, met zijn tweeën of vieren, maakt het enorm veel uit of iemand in een groepje 'het stokje' van de leraar overgedragen krijgt. Die persoon kan ook contact houden met de leraar en de leraar met hem. In de meeste gevallen wordt die rolverdeling in het midden gelaten en zeker niet geëxpliciteerd. Dan zeggen leerlingen 'wij hebben het met z'n allen gedaan'. Het gaat erom dat er bewust verschil in rol gecreëerd wordt. Zowel de leider als de volger heeft een inbreng, maar die is qua aard verschillend en hoe beter iemand zijn rol voor het moment kan vervullen, hoe vruchtbaarder de uitkomst.

Heb je bijvoorbeeld in een vergadering echt de leiding geaccepteerd van degene die ervoor zit? Of heb je zo weinig vertrouwen in zijn of haar kunde, dat je onder-

tussen het jouwe ervan denkt of steeds suggesties ter verbetering voorstelt? Het helpt als je in een vergadering de rol van volger kunt spelen, bijvoorbeeld door goed te luisteren, mee te denken en pas wat te zeggen als je weet wat jouw specifieke bijdrage kan zijn. Kortom: het is de rol van de volger om het initiatief aan de leider te laten en afhankelijk van de impuls die je merkt, mee te gaan bewegen. En het is de rol van de leider om het initiatief te nemen en dan weer mee te spelen in wat het teweeg brengt bij de volger. Binnen een tijdsverloop wisselen die rollen dan natuurlijk, zodra de volger reageert, bijvoorbeeld. En dan is het aan de leider om acuut te volgen, en dat kan best lastig zijn.

Edith de Vries

Allochtonen zijn motor achter eigen succes

door Marco Koetsier

Hoewel niet-westerse allochtonen het steeds beter doen, blijft hun maatschappelijke positie volgens de deskundigen kwetsbaar. Empowerment-trainer Abkader Chrifi is vastbesloten daar wat aan te doen.

'In Nederland leer je voor jezelf op te komen en telt het individu heel erg sterk, maar in niet-westerse landen, stelt het individu helemaal niets voor', zegt Abkader Chrifi. Dit maakt het vol-

gens hem voor niet-westerse jongeren extra moeilijk eigen keuzes, gebaseerd op individuele talenten, te maken.

Abkader Chrifi is directeur van het trainingsbureau Le-Succès, een organisatie die zich sterk maakt voor een betere positie van allochtonen in Nederland. Met een team van deskundigen, bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsparticipatie, probeert het bedrijf de positie van allochtonen in de maatschappij te verbeteren. Alle medewerkers van Chrifi's trainingsbureau hebben jarenlange ervaring in het begeleiden van jongeren met een maatschappelijke achterstand. Chrifi leert allochtonen vooral uit te gaan van hun eigen kracht. Met een gezonde dosis zelfreflectie, inzet, zelfvertrouwen, geduld en vastberaden-

heid, zijn allochtonen de motor achter hun eigen succes, aldus de trainer. "Maar veel allochtonen ontbreekt het aan doorzettingsvermogen. Bij de eerste de beste tegenslag, geven ze op. Zij zeggen: 'Jij hebt makkelijk praten, maar ik heb al honderden keren gesolliciteerd. Ze moeten me gewoon niet.' Ik leer ze vooral niet op te geven. Al moet je vierduizend keer solliciteren.'

Uit het dal kruipen

Chrifi, die in 1970 op elfjarige leeftijd van Marokko naar Nederland kwam, was zelf ook ooit drop-out. Op 15-jarige leeftijd werd hij na veel spijbelen van school gestuurd. De empowerment-trainer ziet dat veel allochtone jongeren het, net als hij vroeger, moeilijk hebben op school. Chrifi wijt dit mede

aan de cultuurverschillen tussen westerse en niet-westerse landen. Die verschillen leiden tot veel wederzijds onbegrip, weet de trainer uit ervaring. De in de praktijk moeilijk te overbruggen cultuurverschillen, zorgden ervoor dat de empowerment-deskundige zelf in zijn jeugd op het dievenpad terecht kwam en aan drugs verslaafd raakte. 'Het gaat nu goed met mij, maar dat is niet altijd zo geweest. Ik heb als drugsverslaafde ook in winkelcentrum Hoog Catharijne rondgehangen.' Dankzij een ijzersterk geloof in eigen kunnen en veel doorzettingsvermogen, wist Chrifi uit het dal te kruipen en van zijn drugsverslaving af te komen.

Vertel over eigen levenslessen

De empowerment-expert maakt in zijn huidige beroepspraktijk dankbaar gebruik van de harde levenslessen. Chrifi bezoekt onder meer scholen en jeugdgevangenissen. Daar hangen jongeren aan zijn lippen als hij vertelt over zijn aanvankelijk moeilijke levenswandel. Maar ook docenten en begeleiders pikken graag iets op van Chrifi's wijsheid. 'Eigenlijk geef ik lessen in levenskunst', zegt de empowerment-trainer, die docenten en begeleiders met een zelf ontwikkelde methode leert hoe zij leerlingen met een maatschappelijke achterstand kunnen bezielen en inspireren. Volgens Chrifi loopt het vaak spaak omdat leerlingen en docenten in twee totaal verschillende werelden langs elkaar heen leven. Daar komt een onbegrip uit voort dat kan leiden tot heftige botsingen in de klas, stelt de trainer. 'Veel allochtone jongeren zijn enorm gefrustreerd. Ze voelen zich onmachtig en onbegrepen en hebben het idee dat ze overal de schuld van krijgen.'

Om stevige aanvaringen tussen docenten en niet-westerse jongeren te voorkomen, is het onder meer van belang open te staan voor communicatie. Jezelf kwetsbaar opstellen, is daarbij van levensbelang. Probeer met eigen praktijkvoorbeelden en levenslessen aansluiting te vinden bij de

belevingswereld van allochtone jongeren, luidt het advies van Chrifi. Schroom daarbij vooral niet te vertellen over de eigen 'misstappen' in het leven, aldus de empowerment-deskundige. Hij meent dat bij open communicatie, jongeren zich serieus genomen voelen en eerder bereid zijn een stap extra te doen.

Zelfreflectie

Zelf liet de trainer zich onder meer inspireren door Martin Luther King. Van de in 1968 doodgeschoten dominee leerde de empowerment-expert onder andere jezelf vooral niet in een slachtofferrol te manoeuvreren. Dat neemt niet weg dat allochtone jongeren wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken in hun zoektocht naar een goede positie in de maatschappij, benadrukt Chrifi. Volgens de empowerment-trainer speelt zelfreflectie een belangrijke rol bij die zoektocht. Bewust worden van wie je eigenlijk bent, daar draait het volgens Chrifi vooral om. Om daar achter te komen, helpt het volgens de trainer voor een spiegel te gaan staan en jezelf af te vragen wie je bent. Door die letterlijke reflectie naar zichzelf, leren jongeren hun eigen persoonlijkheid beter kennen, betoogt Chrifi. Maar boven alles moet er een basis moeten worden gelegd waar respect voor elkaars opvattingen en cultuurverschillen alle ruimte krijgen, zegt de empowerment-trainer. 'Als die ruimte er is, heb je een platform gecreëerd voor goede communicatie met elkaar. Met de anderhalf miljard euro van Rita Verdonk, gereserveerd voor inburgeringsbeleid, hebben we dat platform zeker niet gecreëerd. Dat is gewoon weggegooid geld gebleken.'

De wijze levenslessen van Abkader Chrifi zijn onder meer te lezen in zijn boek 'Het succes ligt op straat - Alles wat je nodig hebt voor een rijk en succesvol leven'. Kosmos uitgevers Utrecht/Antwerpen (2008). 192 Pagina's. ISBN: 978 90 215 4057 3. Prijs: € 15,95.

Tips

- Zorg voor een open communicatie en maak zo dat iedereen zich serieus genomen voelt.
- Leer jongeren dat zij zelf de motor achter hun eigen succes zijn. Vergeet daarbij niet te vertellen dat ze uit hun slachtofferrol moeten kruipen en moeten beschikken over een gezonde dosis volharding en doorzettingsvermogen.
- Bedenk wel dat jongeren met een niet-westerse achtergrond een extra steuntje in de rug goed kunnen gebruiken. Zij komen uit een cultuur waar het individu nauwelijks telt. Dit maakt het voor jongeren extra moeilijk eigen keuzes, gebaseerd op eigen talenten, te maken.
- Probeer met praktijkvoorbeelden en eigen levenslessen aansluiting te vinden bij de belevingswereld van jongeren. Een kwetsbare opstelling, waarbij niet geschroomd wordt te vertellen over de eigen 'misstappen' in het leven, is daarbij van levensbelang.